

De Heraut

door de

Bereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Zondag 6 Juli 1919. N°. 2163.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonneementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE. Bureau: N.Z. Voorburgwal 58-60, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uur worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementenprijs: franco aan huis, per drie maanden f1.50 bij vooruitbetaling voor het Buitenland en Ned.-Indië per jaar f7.20 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f—.15. Advertentie: van 1 tot 8 regels f1.30, met inbegrip van bewijsnummer, voor elken regel meer f—.20. Aanvragen en vermelding van leedgaven f—.12 per regel.

Van de Kerk.

XXIII.

En de geesten der profeten
zijn den profeten onderworpen.
Cor. XIV: 32.

De profeten, die in deze hoedanigheid in het Nieuwe Testament optreden, bezitten daar niet meer de betekenis, die aan de Profeten in het Oude Verbond toekwam. Stellig en beslist heeft de Christus zichzelf hierover uitgesproken, en wel in Matth. XI: 9. De Heere sprak hier tot de schare over Johannes den Dooper, en aarzelde toen niet te verklaren: »Wat zijt gij uitgegaan te zien? Eenen profeet? Ja, zeg ik u, ook veel meer dan een profeet, want deze is het, van denwelken geschreven staat: Ik zend mijnen Engel voor u, die uwen weg bereiden, voor u henen. Voorwaar zeg ik u, onder degenen die van vrouwen geboren zijn, is niemand opgestaan meerder dan Johannes den Dooper, doch die de minste is in het Koninkrijk der Hemelen is meerder dan hij, want alle de Profeten en de Wet hebben tot Johannes toe geprofeteerd, en zoo gij het wilt aannemen, hij is Elias die komen zoude. Wie oren heeft, om te hooren, die hoore.» Duidelijk sprak alzoo de Christus het hier uit, dat de Oud-Testamentische Profete reeds eer Johannes den Dooper optrad, haar einde had gevonden; dat nu in den Dooper een tusschenschakel zich aandende, die eenzijdig boven de aloude Profeten stond, en toch weer anderszins niet reikte tot de hoogte van wie inging in het Koninkrijk der hemelen; iets waaruit ook zelf niet volgt, dat de Dooper niet ook zelf in het Koninkrijk zou ingaan, doch waarmee werd aangeduid, dat zijn zending, dat de boodschap waarmee hij tot Israel kwam, boven de Profete uitging, doch anderszins voor de komst van het Koninkrijk nog slechts een inleidend en voorbereidend karakter droeg. Indien nu desniettemin, met name in Paulus' eerste zendbrief aan de Kerk van Corinthe, in het veertiende Kapittel, toch weer van een optreden van de Profeten wordt gehandeld, en aan deze nieuw optredende Profeten een zeer ver strekkende betekenis in Christus' Kerk wordt toegekend, dan dient in de eerste plaats te worden vastgesteld, wat het allesbeheerschende onderscheid was, dat zich hier tusschen de aloude en deze nieuw optredende Profeten aandient.

Al aanstonds springt 't hierbij in 't oog, dat de voorzeggingen omtrent hetgeen de toekomst brengen zou, allerminst met den Dooper of met het optreden van Maria's Zoon vervielen. Veelver geveelt elk lezer van het Nieuwe Testament, dat ook hier niet alleen zijdelings, maar vaak zeer opzettelijk, breed uitgewerkte voorzeggingen omtrent hetgeen in de Vollediging te wachten staat, geboden worden. Geen enkele profete van het Oude-Testament, zelfs niet die van Jesaja, reikt ook maar van verre in stelligheid en bepaaldheid aan hetgeen de Christus zelf, eer hij naar Golgotha opging, aan zijn discipelen mededeelde en hun op 't hart bond. De uitvoerige redenen die in Matth. 24 en 25 zijn opgeteekend, en waarin Jezus aan zijn discipelen het beeld der Vollediging voorhield, dragen niet alleen een voorzeggend karakter, maar geven het beeld van de toekomst op zoo volledige en nauwkeurig uitgewerkte wijze, dat alle profete in het Oude Verbond er door in de schaduw werd gesteld. Juist dit nu was oorzaak dat deze breed uitgewerkte teekening van wat te gebeuren stond, gemeenlijk niet meer als Profete wordt aangekondigd, maar het besliste karakter van Openbaring of Apocalypse draagt. Er is niet aan gedacht om het laatste Nieuw-Testamentische geschrift aan te dienen als de Profete van Johannes. Van meet af droeg wat Johannes in het laatste geschrift van het Nieuwe Testament ons naliel, het karakter van Openbaring. De naam Apocalypse die hiervoor in het Grieksch staat, brengt in dit begrip van Openbaring wel een nadere wijziging, maar alles saam genomen en in onderling verband gezet, is toch wat het Nieuwe-Testament ons over de Vollediging biedt geen Profete, maar Openbaring. Bij een Profete schuilt altijd wat aangediend moet worden achter zekeren nevelachtigen vorm, die nadere verklaring vordert, terwijl omgekeerd de Openbaring de ons toekomende voorzegging of mededeeling in klaren vorm aandient, zoo dat alle geheimzinnige inkleeding wegvalt, en het beeld der zaak in juist afgewerkten vorm voor ons treedt. Vooral waar de Christus zelf ons het beeld der toekomst voorhield, kon van geen nevel sprake wezen. Hier trad hetgeen ons toekwam in klaren, afgewerkten vorm op. Hier was het in letterlijken en

vollen zin een Openbaring die ons gewerd. Uit dien hoofde kon dan ook wat de Christus voorzegde en betuigde niet met de Profete onder één hoofd worden genomen. De Profete liep tot op Johannes den Dooper. In Johannes den Dooper zelf trad een tusschenschakel op. En toen Johannes bij de Jordaan terug week, om den Messias te laten optreden, had de profete haar loop voleind, en was het de klare voorzegging of openbaring die de Profete verving.

Toch volgde hieruit in het minst niet, dat er na het optreden van den Christus, en straks na dat van zijn Apostelen, van geen profete meer sprake kon zijn. Profeten zijn ook daarna in de Apostolische Kerken wel terdege opgetreden, alleen maar ze droegen een geheel ander karakter en waren een geheel andere verschijning dan wat oudtijds in de Profeten tot Israel uitging. Niet dat daarom de Profete, ook na Jezus hemelvaart, van eeuw tot eeuw steeds zou zijn doorgestaan. Hier was geen sprake van. En al moge het zijn, dat in de Dienaren des Woords, voor zooveel ze hun taak recht verstaan, nog altoos een profetische nagalm nakiinkt, zoo is toch het aloude, wezenlijke, en nader bepaalde Profeten-domein, met de Apostelen te niet gegaan. Wat deszake aangaande in de Zendbrieven, en met name in den eersten Corinthierbrief, nog voor komt, draagt een geheel tijdelijk en speciaal karakter, en geeft ons den uitgang en de voleinding van de Profete, gelijk ze komen moest en niet kon uit blijven. Vandaar dan ook, dat de apostel Paulus aan deze naboleving van de aloude Profete zoo ernstige betekenis hechtte, dat hij haar uitlokt, aanbeveelt en haar bloei bevordert.

Dit kan men niet verstaan, indien men in de aloude Profeten niet anders ziet dan voorzeggingen, die aan de Profeten in geheel letterlijken zin werden ingesproken. Niets heeft dan ook zoozeer de opvatting van de H. Schrift verzwakt en verongestelligt, als juist die onhoudbare voorstelling van een letterlijk ingesproken mededeeling van Gods zijde. Gelijk ons vorig artikel aangaf kon hier geen sprake van zijn. Zelfs de valsche profete die bij de Heidenische volken werd gevonden, en gedurig ook bij Israel insloep, toont op zich zelf reeds, hoe de Profete in verband stond met de geheele geestesrichting, die in de Oostersche landen den toon aangaf, geheel de voorstelling van de onzienlijke wereld in die streken beheerschte, en juist hierdoor niet enkel op het oor en op de schrijfstift van den Profeet, doch veelzins op heel zijn persoon, op geheel zijn gewaarwording, en op zijn voorstelling beslag legde. En dit niet alleen, doch ook bij zijn hoorders moest een gesteldheid des geestes voorhanden zijn, die met het louter mechanische aanhooren niets gemeen had, maar heel de ziel aangreep, en met beeld en woord bewerkte. Ten eerste is het dan ook te betreuren, dat met name in de meer Noordelijke streken, waartoe ook ons land behoort, de eenig juiste geheel organische voorstelling, ten eenenmale verzonk en opging in de louter mechanische opvatting, die van zelf den persoon in den Profeet tot een geheel onverschillige bijzaak maakte, zoo dat niet anders geestacht werd dan een oor dat luistert kon, en een hand die het beluisterde in schrift bracht. Niet doortastend genoeg kan daarom geheel deze valsche voorstelling worden te keer gegaan en uitgeroeid. De Schrift eischt onwonderstellig, dat we in een Profeet een innerlijk van God bewerkten en door zijn Geest verlichten Israeliet zullen eeren, die met geheel zijn persoon in de heilige sfeer van Gods Openbaring inleefde, er zich door beheerschen liet, er geestelijk door verrijkt werd, en, dank zij deze geestelijke aangrijping en bewerking, voelde wat geen ander gevoelde, en dank zij dezen innerlijken drang voor 't volk uitspreken of te boek kon stellen, wat als een verborgenheid door Israels God in zijn hart zich had vastgelegd. Zij 't nu al op andere wijze, zoo ging soortgelijke uitleg van bewerking toch evenzo over bij de Apostelen. Alleen was deze inwerking bij de Apostelen van gewijzigden aard. Voor de Profeten lag al wat te komen stond in verre toekomst vooruit geschoven. Zij waren de mannen der heilige verwachtingen, die zichzelf vaak geen klare voorstelling konden vormen van de wijze, waarop de toekomst straks dagen zou. Bij de Apostelen daarentegen ging de geestelijke leiding uit van wat door Christus zelf in hen gewerkt was, en in den Christus ook aan hen was verschenen. Voor hen alzo was er geen onzekerheid van waggelende vormen, maar zij rekenden met de vaste en stellige gegevens, die in den Christus gegeven waren,

en die in zijn stellige voorzeggingen omtrent het einde zich aan hen aandienen. Hun was al wat geopenbaard werd, in concreten vorm gegeven, en op de meest stellige en bepaalde wijze aangekondigd, zoodat er van Profete in den Oud-Testamentischen zin bij hen geen sprake kon zijn. Dit belette intusschen niet, dat ook na Jezus verschijning, en in weerwil van het optreden der Apostelen, het wezen der aloude Profete in de pas gestichte Kerken moest navoelen, en zulks vooral in die nieuw gestichte Kerken, die hiervoor als vanzelf de stof boden. En dit nu gold met name van een Kerk als die van Corinthe, die immers van de Kerk van Rome fundamenteel onderscheiden was.

Gelijk men bij eersten oogopslag aanstonds bespeurt, biedt 1 Cor. XIV ons dienaangaande de meest uitgewerkte berichten. Toch moet het juiste inzicht in de betekenis van dit kapittel falen, indien men na 1 Cor. XIII dit veertiende kapittel als inleiding tot een nieuw onderwerp verstaat. Zelfs behoeft niet verheeld te worden, dat juist de tusscheninschrijving van hoofdstuk XIII tusschen het slot van het twaalfde en het begin van het veertiende kapittel aan het recht verstand van dit laatste hoofdstuk zoo vaak in den weg heeft gestaan. Het dertiende kapittel is van heel dezen eerste Corinthier brief het juweel, dat reeds van verre en zelfs bij oppervlakkige lezing een ieder op geheel eenige wijze boeit. Doch juist dit is zoo vaak oorzaak, dat er te weinig en vaak in 't geheel niet op gelet wordt, hoe het 14e kapittel over de Profete, op 't nauwst samenhangt met wat in hoofdstuk XII aan het lof der liefde in kapittel XIII voortvloeit. In het twaalfde kapittel gaf de apostel Paulus de beschrijving van het Lichaam des Heeren, dat in de Kerk aller landen en in alle eeuwen optreedt. De Apostel gaf in deze teekening het beoog, hoe alle leden in het ééns Lichaam saam hooren, en elk voor zich in dat Lichaam hun eigen roeping hebben, zoodat daarom elk lid tot zijn recht moest kunnen komen. Dit nu werkte hij in vs. 27 v.v. nader aldus uit: »Gijleden zijt het Lichaam van Christus en leden in 't bijzonder', en alzo op de zoo zeer onderscheidene roepingen der onderscheiden leden ingaande, schrijft hij: »Gij hebt er sommigen gesteld, ten eerste Apostelen, ten tweede Profeten, ten derde Leeren, daarna krachten, daarna gaven der gezondmakingen, behulpels, gereeringen, menigerlei talen.» En daarop vroeg hij: »Zijn ze allen Apostelen? Zijn ze allen Profeten? Zijn ze allen Leeren? Zijn ze allen krachten? Hebben ze allen gaven der gezondmaking? Spreken ze allen met menigerlei talen? Zijn ze allen uitleggers?» Van zelf lokte dit onder de leden der Kerk een wedstrijd uit. Ieder zal, zoo hij geestelijk draag gevoel, ijveren naar de beste van deze gaven. En over die zucht laat hij zich in deze voege uit: »Doch ijvert naar de beste gaven.» (vs. 31.) om alsnu overhoords te breken met de aangrijpende woorden: »Doch ik wijs u een weg die nog uitnemender is,» en hierna gaat hij dan door tot het dertiende kapittel, om het Halleluja der heilige liefde te bezingen, en eerst als dit in hoofdstuk XIII uitgejubeld is, vlak daarop in hoofdstuk XIV nader te vervolgen wat hij in cap. XII reeds in schets had gebracht. Vandaar dat 't begin van hoofdstuk XII luidt: »Jaag de liefde na,» hierna de doeleinde op den rijken inhoud van hoofdstuk dertien, doch om vlak daarop dan ook tot het onderwerp dat hij aan 't slot van hoofdstuk XII glipt liet, terug te keeren, t.w. tot de geestelijke gaven die het leven der gemeente verrijken moesten, en het is nu, daarop doelende, dat hij voortgaat met te schrijven: »Ijvert om de geestelijke gaven, maar meest dat ge moogt profeteeren,» en van dit eerste vers in hoofdstuk XIV gaat hij dan nader op dit onderwerp over de onderscheidene gaven, die de Kerk verrijken moeten, door. Dit laatste nu is een waarschuwing die van hem uitgaat. Veelzins toch werd in de eerst gestichte Kerken bijzonder nadruk gelegd op het wonder der talen van den Groeten Pinksterdag. Dat wonder wenschten velen in hun gemeente te doen voortleven, en in verband hierna werd ook de gave der Profete onderschat. En tegen dit gevaar nu gaat de Apostel rechtstreeks in, als hij in vs. 2 schrijft: »Want die een vreemde taal spreekt, spreekt niet den menschen, maar Gode, want niemand verstaat het, doch met den geest spreekt hij verborgenheden; maar die profeteert, spreekt den menschen stichting, vermaning en vertroosting.» Dit is alzo het cardinale punt, waarop 't hier aankomt. Het wonder van het Pinksterfeest was niet bestemd om in den dienst der gemeente bestendig te

blijven voortgaan. Alleen bij de nieuwe stichting der gemeente op den Pinksterdag, en straks bij Cornelius te Caesarea Philippi, had dit beduidenis. De Profete daarentegen, gelijk die thans in haar voleinding geworden was, kon allerwegen, in alle Kerken doorgaan, en nut stichten, en uit dien hooft nu is het, dat de Apostel er ten slotte toe komt, om het spreken in vreemde talen en de toentertijd opwakende Profete met elkander te vergelijken, en het hierbij duidelijk te doen uitkomen dat het spreken in vreemde talen van alle praktisch nut ontbreekt, in zooverre niemand het verstand, terwijl omgekeerd de Profete, gelijk ze nu in haar voleinding vorm uitkwam, heel de Gemeente, die verzameld was, stichten kon. Het is dan ook de tegenstelling tusschen de Profete en de Glossolalie die heel den gang van dit XIVe hoofdstuk van 1 Corinthe beheerscht. Het spreken in de vreemde talen was een geheel eenige gebeurtenis geweest op den Groeten Pinksterdag. Daar hoorde ze thuis, daar was ze door de aanwezigheid der Joden uit alle landstrekten tot een gebeurtenis van verrijken invloed geworden. Maar hierin kwam dan ook tevens uit, dat ze niet doeltreffend kon zijn in een kerkelijke samenkomst, waar alle hoorders hoogstens twee talen machtig waren. En was zoodoende deze Glossolalie bijna in een misbruik ontaard, de Apostel poogt dan ook ze te stuiten, en roept alzo de gehele gemeente op, om veel eer en veel beter, in naderking der aloude Profete, een geestelijke kracht te zoeken, die de Gemeente stichten en sterken kon.

Vraagt men nu, of er aanleiding bestond, om juist voor de Gemeente van Corinthe deze laatste fase der allens uitstervende Profete op den voorgrond te doen treden, zoo moet hierop zeer stellig in bevestigenden zin geantwoord worden. De Gemeente van Corinthe was niet samengesteld uit Joodsche bekeerlingen, maar schier eeniglijk uit Griekische heidenen, die tot het Christendom waren overgegaan; en gaat men nu te rade met de geaardheid van het Grieksche volk, dan is 't aan geen twijfel onderhevig of de Grieken waren veel meer dan de Romeinen vatbaar voor wat niet zoozeer het verstand als veeleer de verbeelding aangreep. Gelijk we reeds opmerkten, overheerschte de prozaïsche geest het Romeinse bewustzijn, maar anderszins moet dan ook niet voorbij worden gezien, dat de Griekische geest zeer sterk overneigde naar den poëtischen kant van ons menschelijk bewustzijn. Waren de Romeinen prozaïsch aangelegd, de Grieken waren poëtisch van natuur gestemd, en vooral bij de Corinthiërs stond de poëtische opvatting van het leven op den voorgrond. Zelfs niet zonder een ten deele laakbare overdrijving. Daardoor nu juist was het te verstaan, dat de Romeinse Christenen, voor zooveel ze geen Joden waren, meer naar de Wet vroegen, terwijl omgekeerd de Grieken, en vooral de Corinthiërs, sterk overneigden naar de Profete. Men ziet 't zelfs aan de kolonisatie der Grieken, hoe vrij en los de Grieken zich onderling tegenover elkander gevoelden. De Romeinse koloniën zaten vast ineen als achter slot en grendel, de Griekische daarentegen hadden elk hun eigen plooi en levensopvatting. Van de Romeinse vastheid, of wil men van het Romeinse proza, begeerden ze niets. Wat hen alleen bevredigen kon, was een onderling verband, dat een poëtische tint kon dragen, en daar nu de Psalmodie en de Profete in Israel het poëtisch element vertegenwoordigden, was het alleszins te verstaan, dat de Grieken zich meer tot de Profeten dan tot de Boeken van Mozes aangetrokken gevoelden, en er op uit waren, om het Profetisch aantrekkelijke, dat zoo lange eeuwen Israel beheerscht had, ook op hun erve over te brengen.

En evenzo kan aan den anderen kant gezegd, dat de Profete uit Israel alleen in de Kerk van Christus haar natuurlijke voleinding kon vinden. Zoolang Israel de komst van den Messias nog verwachtte, kon de Profete van Christus' komst niet dan aan enkele, daartoe door God verkoren Zieners worden toevertrouwd. Vandaar het zoo kleine aantal Profeten dat in een reeks van zoo vele eeuwen in Israel optrad, en feitelijk onder Maleachi reeds uitstierf. Onder de Maccabeën bloeide het patriotisme, maar niet meer de Profete. Daarmee echter bereikte de Profete niet haar natuurlijk einde. Dat natuurlijke einde zou eerst dan aanbreken, indien de geest der Profete, die dusver het deel van slechts enkele bevoorrecht was, dank zij de verschijning van den Christus, aller deel zou worden. Zoo alleen zou de Profete haar natuurlijk verloop en aan het slot van dat verloop haar einde vinden. Naar haar vroeger plan kwam

de Profete in Israel tot een volk dat af was gedood, en telkens opnieuw naar zijn oorsprong en roeping moest worden terug getrokken. Zoolang toen de Profete was, had heel Israel moeten wezen, doch Israels afval had twee gebracht, dat 't steeds verder van zijn God afdoelde, en toen waren in de Profete de geheiligde personen opgetreden, die aan Israel toonden, hoe 't in heel 't volk had moeten zijn, en straks, als de Messias tot zijn volk was nedergeedaald, weer worden zou.

Dit nu was niet aanstonds zoo gereali-seerd. Toen de Christus het heilige land doortoopte om het Evangelie te prediken, en door zijn wondermacht dat Evangelie te bevestigen, was de vastkleving van de groepen zielen aan den Christus nog zoo zwak, dat Petrus hem nog op zijn sterf dag verloorde en de overige discipelen, op Johannes na, heel in de vlucht zochten. Dit echter was met den Groeten Pinksterdag tot een keerpunt gekomen. Van dien Pinksterdag af vertoonde zich veel eer een geest van te onnatuurlijke vastklemming, die straks in Sapphira zelfs zonde uitlokte, en ten slotte de Kerk van Jerusalem van hoogerhand dreigde te doen ondergaan. Dit was schadelijke overdrijving geweest en te weinig geestelijk van aard. De toeloop van de Joden die zich alsnu te Jerusalem aansloten, was te groot geweest, zoodat 't ten slotte tot zuivering moest komen.

Hierna echter stond het heel anders in het Heidenland, en zoo ook te Corinthe. Hier was van een toeloop van nieuwe Christenen geen sprake. Veeleer bleef het getal der bekeerden betrekkelijk klein, doch dan waren ze ook van ernstiger karakter. Niet dat uit het Heidenische leven niet zeer ernstige zonde in de jonggeborenen Kerken misloep, maar wie zich gewonnen gaf, wilde dan toch met volle overtuiging en van heeler harte den grooten overgang maken, en die overgang nu bestond juist daarin, dat hetgeen eerst het uitsluitend bezit der Profeten was geweest, nu het rijke deel van heel Gods volk werd. De Geest moest nu aller deel zijn, en dit deel erlangen aan de gave des Heiligen Geestes moest van zelf met zich brengen, dat alsnu ook de Profete gemeengoed werd, iets wat geheel de gemeente erlangen kon. Dit nu sprak zich ook uit, zoo dikwijls de Gemeente saamkwam, en er maanen en vrouwen waren, die den innerlijken drang van den Heiligen Geest gevoelden, om voor de eere Gods en voor de majesteit van hun Heiland te getuigen. Natuurlijk kon dit niet steeds blijven doorgaan. Het was een zielsluiting en een geestperspersion die zich eeniglijk in den eersten aanvang gevoelen deed. Die geestperspersion duurde zoolang als de tegenstelling tusschen de kleine Gemeente en de Heidenische stadsbevolking zich elken dag gevoelen deed, en zoolang moest zij ook aanhouden. Zoo vond dan het Profetisme zijn heerlijke conclusie in dit geestelijk opwaken der eerst bekeerde Christenen. Wat oudtijds slechts een bevestiging van zeer enkele personen was geweest, werd nu het deel van de gehele Gemeente, en de Griekische Geest, die ook te Corinthe den geestelijken gang bezield, trad van zelf met bezieling in, om deze universele wording van wat oudtijds slechts enkelen deel was, te bevorderen.

Dr. A. K.

„De waarheid zal u vrijmaken“.

En gij zult de waarheid verstaan,
en de waarheid zal u vrijmaken.
Johannes VIII: 32.

Ook geestelijk is er rijke vrijheid of slaafsch dienstbaarheid. Vrijheid is er, zoo ge u naar uw eigen aard bewegen kunt, maar het slaafsch kleef u aan, zoo er een onnatuurlijke macht is, die u geestelijk bindt en boeit.

Sterk is dit onderscheid vooral in den jongsten oorlog bij de verdoolde kinderen uitgekomen. Tal en tal van kinderen zijn de laatste jaren in het beoorloogde land van hun ouders afgeraakt. Jonge kinderen wisten zelfs niet te zeggen wie hun ouders waren en waar ze zich bevonden. Ze moesten zich dan wel overgeven aan de menschlievende verzorgers, die ze tot zich namen, of aan de boosaardige menschen die deze kinderen roofden en tot zich namen. Doch toen allengs de krijgswoede gestild werd, en de verwoeste landstreken weer op orde en regel kwamen, is meer dan een vader of moeder er ten slotte toch in geslaagd, om zijn ontstolen of verdoolde kinderen weer terug te vinden. En dan eerst, als de kleine lievelingen hun moeders terugzagen, dan ontwaakten ze uit hun droom, vloegen naar den hals en kusten haar. Ze waren nu niet meer onder vreemden, maar bij de ouders bij wie ze hoorden. En nu gevoelden ze zich weer op eenmaal vrij, verlost en gelukkig, en jubelden het uit.

En hierop wijst nu ook onze Heiland ons. De zonde heeft ook ons vervreemd en doen af-